THE LEXICO-SEMANTIC FIELD OF TEXTILES

Angelica Preda
PhD Student, University of Craiova

Abstract: The vocabulary of each language is structured, depending on the significance criterion, in lexico-semantic fields. These paradigms bring together related terms from the point of view of meaning, which belong to a certain sphere. The knowledge of those generic fields is important in order to understand the structure of the lexis, the type of relationships between the elements of the complex system that is language. Textile terminology is such a lexico-semantic field where the terms are grouped into microfields, each element having a seme-related definition and a lexicographic one. The analysis of the Romanian textile terms by connecting them with their correspondences in other languages, supports the universality of the technical language of this field of activity.

Keywords:lexico-semantic field, definition, seme-related, term, textile

1. Câmp semantic

Vocabularul limbii române cunoaște mai multe tipuri de structurări, în funcție de criterii lingvistice sau de altă natură (socială, istorică). Analiza semantică a elementelor lexicale a condus la constituirea câmpurilor lexico-semantice, alături de stabilirea relațiilor de sinonimie, antonimie și polisemie. În câmpul semantic sunt reunite cuvinte care prezintă seme comune (arhisemem ce se poate constitui în arhilexem[1]), dar și seme variabile ce realizează opozițiile semantice. În mod obiectiv, vocabularul este segmentat în clase „care grupează denumiri înrudite din punctul de vedere al sensului”[2].

Stabilirea acestor mulțimi și analiza lor în activitatea didactică prezintă avantajul înțelegerii corecte a fiecărei noțiuni, prin stabilirea elementelor diferențiatoare ale fiecărui termen. De asemenea, însușirea unui concept prin referire la sistemul lexical din care face parte, conduce, în momentul utilizării termenului, la actualizarea involuntară, pe plan mental, și a celorlalte componente ale ansamblului, realizându-se conexiuni psiholingvistice.

Între elementele câmpului semantic se stabilește o relație paradigmatică, în sensul folosirii unui singur termen în situația lingvistică respectivă, iar alegerea acestuia depinde ce context. Aceste subansambluri lexicale au un caracter deschis, iar structura lor depinde de epocă, de evoluție culturală.

Analiza câmpurilor semantice este importantă pentru istoria unei limbi, observând răspândirea în spațiu și timp a unor termeni, dar și în ceea ce privește relația dintre limbi, realizându-se studiul contrastiv al respectivului câmp lexical în diferite culturi. În cadrul terminologiei textile, prin compararea termenilor din diverse limbi, se observă existența unor

[1] Cf. Angela Bidu-Vrănceanu, Narcisa Forăscu, *Limba română contemporană. Lexicul*, p. 144.
[2] Idem.

BDD-V5195 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:18 UTC)

forme asemănătoare în română cu celelalte limbi (franceza, engleza, germana), ceea ce susține universalitatea acestui limbaj tehnic.

Domeniul industriei textile este destul de complex, ceea ce presupune structurarea vocabularului respectiv în mai multe câmpuri semantice. În funcție de gradul de generalitate și de relația de incluziune, de raportul hiponim-hiperonim, putem vorbi de macrocâmpuri și de microcâmpuri lexico-semantice. În stabilirea acestora am utilizat analiza semantică, subliniind arhisemenul, semele variabile și relația ce se construiește între elementele lexicale ale unui astfel de microsistem.

2. Câmpul semantic al fibrelor textile

La baza industriei textile stau fibrele, iar denumirile acestora constituie primul macrosistem. În funcție de originea acestora și de modul de obținere, întâlnim patru câmpuri lexicale: câmpul fibrelor naturale, câmpul fibrelor artificiale, câmpul fibrelor sintetice, câmpul fibrelor minerale. În prima categorie, stabilim microcâmpul fibrelor vegetale (*abaca, alfa, ananas, bumbac, capoc, cânepă, chenaf, cocos, grozamă, in, iută, ramie, sisal*) și pe cel al fibrelor animale (*alpaca, angora, caşmir, cămila, iac, lama, lâna, mătase, mohair, roshar, vigonie*). Grupa fibrelor artificiale este formată din lexeme nume comerciale (*azlon, bemberg, cauciuc, fibranne, lanital, lyocell, modale, rayon, viscoză*) sau termeni chimici ce redau compoziția sau anumite trăsături ale respectivelor fire (*acetat, alginat, celofibră, cupro, estercelulozice, polinozice, proteice, diacetilcelulozice, triacetat, triacetilcelulozice*). Aceeași divizare în denumiri comerciale și nume de materii se observă și în microcâmpul lexical al fibrelor sintetice: *nailon, dralon, orlon, prolon, relon, neopren, lycra, melană, elastan, spandex, tergal, terilenă, terom, teflon; acrilice, aramidice, elastomer, modacrilice, poliacrilice, poliacrilnitrilice,poliamidice, poliester, caprolactamă, polietilentereftalat, poliuretanice, policlorvinilice, policlorvinilidenice, politetrafluoretilenice, polialcoolvinilice, poliolefinice, polietilenice, polipropilenice, microfibră, macrofibră.*

Clasa paradigmatică a fibrelor minerale este formată din numele unor fire naturale (*azbest, bazalt*) sau chimice (*sticla*), unde încadrăm și pe cele metalice (*lurex, lamé*).

Analizând numai câmpul fibrelor textile se observă prezența, în limbajul tehnic, a numeroșilor termeni preluați din sfera botanicii, a biologiei și a chimiei, ceea ce subliniază caracterul transdisciplinar al acestui domeniu de activitate.

Elementele unui câmp se constituie în opoziții, iar stabilirea acestora se realizează prin compararea termenilor și reperarea semelor diferențiatoare. Fiecare termen presupune o sumă de seme, iar apartenența la un câmp semantic este determinată de existența a cel puțin un sem comun, iar între celelalte stabilindu-se opoziții. Dacă ne referim la microcâmpul fibrelor vegetale și analizăm semic câteva componente, observăm semele variabile, ce au o valoare esențială în determinarea opozițiilor. De exemplu, termenul *bumbac* („plantă” + „textilă” + „celuloză” + „semințe”) se diferențiază de următoarele lexeme prin semul final: *manila* („plantă” + „textilă” + „celuloză” + „frunze”), *cocos* („plantă” + „textilă” + „celuloză” + „fruct”), *in* („plantă” + „textilă” + „celuloză” + „tulpină”). Ultimul termen stabilește, la rândul său, opoziții cu alte concepte care par a avea o structură semică asemănătoare, dar prezintă încă un element diferențiator: *in* („plantă” + „textilă” + „celuloză” + „tulpină” + „fibre moi”); *cânepa* („plantă” + „textilă” + „celuloză” + „tulpină” + „fibre aspre”). Astfel de analize și comparații se pot realiza între toate lexemele unui microsistem lexical.

Elementele unui câmp lexico-semantic stabilesc o relație „in absentia” în planul vorbirii, iar alegerea unuia din termeni este dictată de context.

BDD-V5195 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:18 UTC)

Uneori definiția semică coincide cu cea lexicală, alteori nu, iar stabilirea valorii distinctive a termenilor este importantă pentru înțelegerea și însușirea corectă a noțiunilor. Sunt situații în care informațiile definițiilor lexicografice nu pot fi redate în analiza semică, cea din urmă neputând identifica corect sensul[3]. De exemplu, explicația de dicționar a termenului *vitron*„fibră de sticlă obținută prin filare și folosită la confecționarea unor țesături”[4] poate fi redată prin definiția semică „fibră” + „sticlă” + „țesături”. În schimb, nu putem transpune conceptul *spandex* („fibră sintetică realizată din catene liniare cu un conținut de cel puțin 85% de poliuretan segmentat”[5]) într-o structură exactă, mai ales că apare ideea de aproximare, iar prin următoarea schemă nu individualizăm termenul propus: „fibră” + „sintetică” + „poliuretan”.

De asemenea, denumirile latinești ale plantelor sau animalelor, prezente în definițiile enciclopedice, nu pot fi transpuse în analiza semică, ele fiind inoperante vorbitorului. În aceste situații, diferența dintre explicația lexicografică și cea semică este destul de mare, iar cea din urmă realizează operaționalizarea termenului la nivelul vorbirii[6]. De exemplu, pentru *caşmir* „fibră naturală, de origine cheratinică, fără medulă, obținută de la rasa de capră Caşmir (*Capra hircus laniger*) care populează regiunea Caşmir (Tibet). Fibrele sunt fine, lucioase și mătăsoase”[7], avem structura [„fibră naturală” + „capră” + „finețe”].

Avem cazuri în care definiția lexicografică nu este completă, iar cea semică aduce un element esențial în înțelegerea conceptului prin raportare la celelalte noțiuni ale sistemului. Astfel, explicația oferită de dicționar termenului *viscoză* („fibră textilă, obținută din celuloză, elastică, cu o mare rezistență mecanică și chimică, cu luciu mătăsos, cu diverse întrebuințări”[8]) nu conține trăsătura „artificial”, ceea ce ar clasa noțiunea, în mod greșit, în clasa fibrelor naturale. Este rolul analizei semice de a clarifica situația: „fibră textilă” + „celuloză” + „artificială”.

3. Câmpul semantic al țesăturilor

Aceleași probleme se întâlnesc și în cazul câmpului lexico-semantic al denumirilor de materiale. Acesta poate fi fragmentat în mai multe clase, în funcție de fibra principală componentă. Cel mai bogat microcâmp este constituit din lexeme nume de pânzeturi realizate din bumbac: *americă, barhet, batist, calico, canava, catifea, chembrică, damasc, dejalen, denim, diftină, doc, dril, eponj, etamină, finet, frotir, gradel, grain de riz „bob de orez”, indian, inlet, liberti, marchizet, moar, moleschin, molton, muselină, nanchin, olandină, organdi, oxford, panama, percal, pichet, pluș, poplin, rips, satin, stambă, sibir, șifon, tercot, tifon, tobralco, tulpan, vatir, velveton, vichy, zefir*. Din mătase se realizează următoarele materiale: *atlazul, borangicul, brocartul, buret, charmeuse, crep, crepdeșin, crep-satin, dantela, fular, gaz, japon, jacard, lustrin, moar, serj, șantung, tafta, tul, tusor, voal, zăbranic*. Lâna stă la baza țesăturilor: *alpaca, amazon, bengalin, camgarn, camlot, caşa, caşmir, fetru, flanelă, gabardină, homespun, jerseu, loden, pashmina, pâslă, postav, prince de galles, shahtoosh, shetland, șeviot, șiac, tartan, tweed*. Destul de reduse sunt grupele pânzeturilor din fibre de in (*creton, linon, olandă*), de cânepă (*canafas*) și de iută(*hessian*). Divizarea este greu de efectuat, deoarece un material poate fi obținut din mai multe tipuri de fibre. De exemplu, *batist* „țesătură albă din fire de bumbac sau

[3] Cf. Angela Bidu-Vrănceanu, Narcisa Forăscu, *Limba română contemporană. Lexicul*, p. 150.
[4] DEXI, p. 2181.
[5] *Lexicon de fibre și finisare chimică*, p. 605.
[6] Cf. Angela Bidu-Vrănceanu, Narcisa Forăscu, *Limba română contemporană. Lexicul*, p. 151.
[7] *Lexicon de fibre și finisare chimică*, p. 136-137.
[8] DEXI, p. 2179.

BDD-V5195 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:18 UTC)

de in" (DEXI, p. 200); *rips* „țesătură de bumbac sau de mătase, cu dungi paralele și înguste, în relief," (DEXI, p. 1687); *pluș* „țesătură de lână, de mătase, de bumbac etc., asemănătoare cu catifeaua, dar mai groasă decât aceasta și cu firul mai lung" (DEXI, p. 1490). În aceste situații, stabilirea opozițiilor prin definiția semică este dificil de realizat. Și mai complicate sunt cazurile în care unui termen i se oferă sinonimul. Atunci trebuie evidențiate toate datele definiției lexicografice sau enciclopedice, referitoare la etimologie, perioada apariției etc. De exemplu, pentru următoarele noțiuni este menționat echivalentul *muselină*: *milino* „pânză de in foarte subțire; < fr. milinon" (DEXI, p. 1155); *tarlatan* (înv.) „țesătură fină de bumbac, subțire, de culoare deschisă; < fr. tarlatane, germ. Tarlatan" (DEXI, p. 1982); *tulpan* „pânză de bumbac, de lână sau de mătase, foarte subțire și străvezie, < ngr. τουλπάνι" (DEXI, p. 2080)

În cadrul fiecărei subgrupe de materiale este valorificat fiecare sem ce poate stabili diferența. Acesta poate fi un adjectiv, ce aduce informații despre calitatea sau un substantiv ce vizează utilizarea: *finet* „țesătură de bumbac pufoasă, din care se confecționează îmbrăcăminte, în special obiecte de lenjerie" (DEXI, p. 733), [„țesătură" + „bumbac" + „pufoasă" + „lenjerie"]; *frotir* „țesătură specială de bumbac, având proprietatea de a absorbi apa, care este folosită în special pentru prosoape, halate de baie etc." (DEXI, p. 768), [„țesătură" + „bumbac" + „absorbantă"]; *fetru*„pâslă presată și încleiată, obținută din lână sau din păr de animale, care este folosită în special la confecționarea pălăriilor" (DEXI, p. 725), [„material" + „lână" + „pălării"]; *gabardină* „stofă fină de lână, cu pronunțate nervuri oblice în țesătură, pe ambele fețe" (DEXI, p. 779), [„material" + „lână" + „dungi"].

Nici definițiile lexicale nu surprind toate elementele diferențiatoare, cu atât mai puțin cea semică, iar operația inversă, de a pleca de la o analiză semică și de a încerca să stabilim referentul, nu se poate realiza. Astfel, următoarea schemă [„țesătură" + „lucioasă" + „mătase"] comportă mai multe noțiuni: *atlaz, levantină, lustrin, moar, satin, tafta*.

Mult mai ușor de stabilit opoziții este în cadrul câmpului lexico-semantic al utilajelor din industria textilă. Majoritatea unităților lexicale din această grupă este formată din sintagme compuse din cuvântul *mașină* și un alt element ce îi specifică utilitatea, variabilele corespunzătoare diferenței specifice fiind clare: *mașină pentru dantele/ mașină pentru fabricat tul; mașină de texturat/ mașină de bobinat; mașină de egrenat/ mașină de depănat; mașină de mercerizat/ mașină de gofrare* etc. Alte denumiri sunt constituite numai dintr-un lexem: *bătător, calandru, cardă, defibrator, destrămător, extruder, flaier, fulard, gherghef, haşpel, laminor, piuă, selfactor, urzitor.*

În acest microsistem sunt situații în care cele două moduri de definire, lexicală și semică, se suprapun: *leviatan* „mașină de spălat lâna" (DEXI, 1040); [„mașină" + „spălat" + „lână"]. Rolul contextului este esențial, acest termen fiind polisemantic. Cele două tipuri de definiții coincid, pentru că ele conțin numai semele esențiale. În schimb, în lucrarea tehnică specifică domeniului, găsim o explicație enciclopedică reunind o serie de seme secundare, irelevante pentru asimilarea unui concept și care nu ar putea fi transpuse într-o schemă: „mașină pentru spălarea lânii, care imită spălarea manuală, inventată în anul 1863 – 1864 de către Melen și Rye Kaiverx din Verviers" (DEȘT-TEX, p. 745).

Importantă pentru înțelegerea terminologiei române ca element component al sistemul lingvistic internațional este și compararea unui câmp semantic în diferite limbi. Dacă analizăm câțiva termeni din clasa paradigmatică a metrialelor textile, observăm că denumirile și definițiile sunt asemănătoare: *pluș* „țesătură de lână, de mătase, de bumbac etc., asemănătoare cu catifeaua, dar mai groasă decât aceasta și cu firul mai lung, folosită mai ales în tapițerie" (DEXI, p. 1490),

BDD-V5195 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:18 UTC)

Plüsch (germană, DPST, p. 358) „țesătură în formă de catifeea, de obicei țesută din bumbac”[9]; *peluche* (franceză, DPST, p. 616) „stofă de lână, de mătase sau de bumbac, prezentând pe o față păr mătăsos și strălucitor mai lung și mai puțin strâns decât catifeaua cu care se aseamănă, și care se utilizează în tapițerie, în confecționarea de jucării în formă de animale[10]; *plush* (engleză, DPST, p. 144) „pânză moale, cu o suprafață ca blana scurtă, utilizată pentru acoperirea mobilierului”[11]; *плюш* (rusă, DPST, p. 1126) „țesătură moale, din mătase, lână sau bumbac, acoperită cu fire. Materialul este folosit pentru confecționarea articolelor de îmbrăcăminte, realizând draperii, costume de scenă și mobilier tapițat”[12]. Descrierea franceză a noțiunii comportă câteva seme în plus referitoare la utilitate, elemente ce par relevante în epoca actuală în civilizația respectivă: *jucării în formă de animale*.

Limbajul tehnic românesc a fost puternic influențat de limba franceză, iar compararea numai a câmpului materialelor textile în cele două limbi ilustrează această înrâurire. Majoritatea lexemelor au fost preluate din cultura franceză, termenii existând în cele două limbaje: *brocart/ brocart, calico/ calicot, canava/ canevas, crep/ crêpe, crepon/ crépon, percal/ percalle, poplin/ popeline, satin/ satin, serj/ serge, tafta/ tafettas, tul/ tulle, velur/ velours* etc. Câmpul lexico-semantic al țesăturilor franțuzești este mult mai bogat decât cel românesc, fapt ce ilustrează gradul ridicat de dezvoltare al civilizației poporului galic. O serie de termeni nu se regăsesc în clasa țesăturilor românești, realitățile denumite nu au pătruns în teritoriul autohton sau au dispărut: *adatis, aïda, amazone, bâche, bengaline, bolivards, bourge, burat, cadise, cambrai, camelin, camocas, chite, coutil, creas, damaras, damas en dorure (damasc aurit), damas d'église (damasc pentru biserică), damas économique (damasc ecomonic), damasquin, droguet, duchesse (ducesă), duffel, faille, falie grijn, florence, florentine, foulardine, futaine, genuacord, gevrine, gingham, givrine, grisette, haïtienne, helvetia,himalaya, limousine, marocain, ninon, opal, orléans, pékin, pilou, rabane, silésienne, tennis, thibaude, treillis, tripe, valenciennes, veloutine*[13] etc.

4. Concluzii

Constituirea câmpurilor lexico-semantice din cadrul terminologiei textile are un rol esențial în priceperea și însușirea sensului fiecărui termen. Degajarea elementelor semantice componente, stabilirea semelor comune și a celor variabile, ordonarea lor în funcție de raportul realizat au drept consecință o bună lectură a definițiilor. Termenii specializați au nevoie de o prezentare riguroasă ce elimină ambiguitățile, dar analiza semică realizează mai mult de atât, facilitează accesibilizarea limbajului tehnic. Foarte multe lexeme ce aparțin lexicului textil sunt explicate și „democratizate”, pătrunzând în limba comună.

Stabilirea câmpurilor semantice și prezentarea lor vorbitorilor pentru a fi însușite urmărește îmbogățirea vocabularului indivizilor, dezvoltarea operațiilor intelectuale de analiză și sinteză, lexicul fiind perceput ca un macrosistem care poate fi înțeles și asimilat, dacă este fragmentat corect. Întotdeauna, învățarea pornește de la simplu la complex, de la grupuri semantice mai mici, ce vor fi reunite în sisteme dezvoltate. Utilitatea determinării câmpurilor

[9] Duden, https://www.duden.de/rechtschreibung/Pluesch#Bedeutung1.
[10] Cf. TLFI, http://stella.atilf.fr/Dendien/scripts/tlfiv5/advanced.exe?8;s=2907845070;
[11] https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/plush
[12] Cf. Textile. Life, https://textile.life/fabrics/types/plyush-opisanie-materiala-svojstva-dostoinstva-i-nedostatki-sovety-po-ispolzovaniyu.html.
[13] Cf. *Les Étoffes. Dictionnaire historique*.

BDD-V5195 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:18 UTC)

lexico-semantice își găsește explicația prin prisma dezvoltării vocabularului cu noțiuni temeinic însușite.

BIBLIOGRAPHY

Bidu-Vrănceanu, Angela, Forăscu, Narcisa, *Limba română contemporană. Lexicul*, București, Humanitas Educațional, 2005.
Grigoriu, Aurelia, Blașcu, Vasile, 2010, *Lexicon de fibre și finisare tehnică*, Iași, Editura Performantica.
Hardouin-Fugier, Elisabeth, Berthod, Bernard, Chavent-Fusaro, Martine, 2005, *Les étoffes. Dictionnaire historique*, Paris, Les Éditions de l'Amateur.

SIGLE

DEXI = Eugenia Dima (coordonator ştiinţific), Dicţionarul explicativ ilustrat al limbii române, Italia, Editura ARC&GUNIVAS, 2007.
DEX - ȘT TEX = Academia Română, Comisia de terminologie pentru științele exacte, *Dicționar explicativ pentru știință și tehnologie. Textile*, București, Editura Academiei Române, Editura Agir, 2006.
DPST = Academia Română, Comisia de terminologie pentru științele exacte, *Dicționar poliglot pentru știință și tehnologie. Textile*, București, Editura Academiei Române, Editura Agir, 2007.

BDD-V5195 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:18 UTC)